

EXCURSIE NAAR SCHIERMONNIKOOG

Op initiatief van de heer K. Schuitema is aan alle leden een oproep gezonden voor een excursie naar Schiermonnikoog, waarvan de tijd in onderling overleg bepaald kon worden. Slechts 3 leden hebben aan deze tocht deelgenomen en wel Mr. D. Aten, Dr. M. F. Mörzer Bruyns en de heer K. Schuitema. Zij zonden het volgende verslag in. Een tiental der daarin genoemde soorten land- en zoetwater-Mollusca waren nog niet eerder op het eiland gevonden.

De excursie had plaats van 11 tot 15 Juli 1950 en had ten doel de betrekkelijk schaarse gegevens omtrent de land- en zoetwater-mollusken-fauna van het eiland te toetsen en zo mogelijk met nieuwe vondsten aan te vullen. Bovendien zou een onderzoek worden ingesteld naar de aangespoelde schelpen aan Noordzee- en Wadstrand.

Ten einde het onderzoek van het duingebied zo volledig mogelijk te doen zijn werden gedurende de excursies zoveel mogelijk verschillende biotopen door middel van steekproeven onderzocht.

De droge, stuivende buitenduinen, gekenmerkt door de Helmgezelschappen, leverden geen mollusken op, de open Buntgrasgezelschappen van het binnenduin evenmin. In de begroeiingen van Kruipwilg en Braam en de dichtere kruidenvegetaties van de vochtiger duinhellingen kwamen Succinea oblonga, Pupilla muscorum, Arion intermedius en Cepaea nemoralis in enkele exemplaren te voorschijn (P. muscorum in de vormen unidentata en edentula).

Het grootste deel van de laagten der vochtige duinvalleien is begroeid met dichte rietvelden; plaatselijk komen hierin vele Spaanse Ruiters voor. Deze duinrietvegetaties staan 's winters onder water, maar zijn gedurende de zomermaanden tamelijk droog. Veel mollusken werden er niet aangetroffen: een enkele Vertigo antivertigo en verder Cochlicopa lubrica, Vallonia pulchella, Vallonia excentrica, Retinella hammonis en op een enkele plek Arion rufus (syn. Arion ater).

De laagste plekken van de valleien waren gekenmerkt door Knopbiesgezelschappen, waarin Knopbies, Parnassia, Moeraswespenorchis en Herminium als opvallende plantensoorten optraden. In deze gezelschappen waren de mollusken talrijker vertegenwoordigd. In de eerste plaats werd de Succinea arenaria er in vrij groten getale aangetroffen (deze soort komt ook op de andere waddeneilanden in dergelijke vegetaties voor). Daarnaast werden Lymnaea truncatula, Cochlicopa lubrica, Vertigo antivertigo, Vallonia pulchella, Deroceras reticulatum, Deroceras laeve en Pisidium obtusale gevonden.

Op een aantal plaatsen, o.a. in de ijsbaan, zijn de valleien zo diep, dat zich rietvelden hebben ontwikkeld. Daarin werden Lymnaea truncatula, Lymnaea palustris, Lymnaea ovata, Succinea pfeifferi, Pisidium obtusale, Pisidium nitidum en Pisidium milium gevonden.

Enige Elzen- en Wilgenbosjes, die hier en daar in de valleien zijn aangelegd, werden onderzocht. Uit het bladafval werden volgende exemplaren gezeefd van de soorten: Succinea oblonga, Carychium minimum, Cochlicopa lubrica, Vertigo antivertigo, Vallonia pulchella,

Vallonia excentrica, Punctum pygmaeum, Retinella hammonis, Vittrina pellucida, Verder werden in deze bosjes nog verzameld: Arion circumscriptus, Arion intermedius, Deroceras laeve.

Er was geen gelegenheid het grasland van de polder nader op mollusken te onderzoeken. Wel werd een gedeelte van de dijksloot uitgevist; daarbij kwamen te voorschijn: Physa fontinalis, Lymnaea palustris, Lymnaea ovata, Lymnaea stagnalis var. lutea, Planorbis planorbis, Planorbis vortex, Planorbis crista, Pisidium nitidum en Pisidium milium.

In de polder, langs de Oostelijke reeweg (greppelrand ter hoogte van de Jeugdherberg) werden nog verzameld: Arion ater, Arion circumscriptus, Deroceras reticulatum, Fruticola hispida en Cepaea nemoralis.

De buitendijkse terreinen vormen een onderzoeksgebied op zichzelf. Zowel het gebied van de Ooster- als van de Westerkwelders werd geïnventariseerd.

Hoog op de duinhellingen, waar nog slechts de hoge winter-vloeden de rieren kunnen bereiken, werden gevonden: Pupilla muscorum, (voor de vormen vgl. boven), Vertigo antvertigo, Vallonia pulchella, Vallonia excentrica en Arion intermedius.

De lager gelegen valleien, die nog maar zelden door de zee worden bereikt, hadden een vegetatie van Knopbiesgezelschappen, zoals die ook in de binnenduinvalleien werden aangetroffen, maar nu gekenmerkt door het voorkomen van veel Strandduizendguldenkruid en enkele zoutplanten. Hier kwamen voor: veel Succinea arenaria, enkele Succinea pfeifferi en Deroceras laeve, waaronder één albinotisch exemplaar. Enkele slenken, die brak water bevatten, hadden een dichte bevolking van Hydrobia stagnalis met jonge Cardium edule.

De kweldergezelschappen, waarin de Ronde Rus de boventoon voerde en die iets lager zijn gelegen dan de bovenvermelde Knopbiesgezelschappen, leverden in hun droogste delen nog Succinea arenaria op. Lager, waar nog regelmatig zout water komt: Hydrobia ulvae, Asseminea grayana en Phytia myosotis. Deze slakjes zijn nog talrijker in de nog lager gelegen Kweldergrasgezelschappen; vooral Hydrobia ulvae is daar bijzonder talrijk. Bovendien werden daar gevonden exemplaren van Littorina saxatilis rudis en van een naaktslakje, dat nog niet gedetermineerd kon worden. Dit laatste kwam het meest talrijk voor op de met blauwwieren begroeide slikbodem, tussen de planten in, op de overgang van de Kweldergrasgezelschappen naar de Zeekraalgezelschappen. Asseminea en Phytia kwamen daar niet meer voor. Hydrobia ulvae was daar nog talrijker.

Van de soorten, door de excursionisten aan het strand gevonden, worden hier slechts enige opmerkelijke genoemd: Turritella communis, Clathrus clathrus, Crepidula fornicata, Neptunea antiqua, Pecten opercularis, Cyprina islandica, Mysella bidentata, Montacuta ferruginosa, Cardium echinatum, C. tuberculatum, C. crassum, Laevicardium decorticatum, Venus verrucosa, Paphia pullastra, Lutraria lutraria, Ensis siliqua, E. ensis, Mya truncata, Barnoa candida, Zirfea crispata (ook var. truncata). Voorts Sepia officinalis en eierrosetten van Loligo vulgaris en van Allotonthis subulata. Van drijvende substraten zijn nog bekend: Patella vulgata en jonge Anomia spec.